

Inhoud

Voorwoord	5
Inleiding	11
1 Ruziën of discussiëren	13
1.1 Wie beweert, moet bewijzen	13
1.2 Het belemmeren van het geven van een mening	16
1.2.1 Het taboe verklaren van een standpunt	17
1.2.2 Het ad baculum	18
1.3 De persoonlijke aanval	19
1.3.1 De directe beledigende (abusive) ad hominem	21
1.3.2 Ad hominem circumstantial	23
1.3.3 Ad hominem tu quoque	23
1.3.4 Algemene kenmerken van ad hominem	25
1.4 Waar gaat de discussie over?	27
1.4.1 Consistentie	30
Samenvatting	32
2 Hoe onderbouw je een standpunt?	35
2.1 Het innemen van een standpunt	35
2.2 Hoe herken je standpunt en argumenten?	37
2.3 Verschillende typen argumentaties	44
2.3.1 Enkelvoudige argumentatie	45
2.3.2 Meervoudige argumentatie	46
2.3.3 Nevenschikkende argumentatie	47
2.3.4 Onderschikkende argumentatie	49
2.4 Het opsporen van de argumentatiestructuur	50
2.5 Verdieping: relevantie en irrelevantie	52
Samenvatting	59

3	Het model van Toulmin	61
3.1	Voorwaarden voor het geven en beoordelen van een mening	61
3.2	Introductie van het model van Toulmin	62
3.3	De rechtvaardiging	68
3.3.1	Expliciete en impliciete rechtvaardiging	68
3.3.2	Rechtvaardiging anders geformuleerd	69
3.3.3	Verschillende vormen van de rechtvaardiging	70
3.3.4	Verschillende typen rechtvaardiging	72
3.4	Uitbreiding van het model van Toulmin	81
3.5	De ondersteuning	82
3.6	De modale term en het voorbehoud	84
3.7	Verdieping: het analyseren van langere betogen met behulp van het model van Toulmin	87
	Samenvatting	90
4	Kritische vragen stellen	93
4.1	Het weerleggen van een claim	93
4.2	Vragen stellen om het gegeven in twijfel te trekken	94
4.3	Vragen stellen om een rechtvaardiging in twijfel te trekken	96
4.3.1	Aanvoeren van uitzonderingen op de rechtvaardiging	96
4.3.2	Vragen om een ondersteuning	98
4.4	Verdieping: vragen stellen met betrekking tot de relevantie van de rechtvaardiging	100
4.4.1	Vragen bij kentekenrelatie, vergelijkingsrelatie en causale relatie	102
4.4.2	Causaliteit en de criteria van Bradford Hill	105
4.5	Verdieping: de logische beoordeling van de relatie tussen claim, gegeven(s) en rechtvaardiging	109
4.5.1	Consistentie en logische geldigheid	110
4.5.2	Het model van Toulmin en de formele logica	115
	Samenvatting	118
5	Argumenteren over normen en waarden	121
5.1	Normen en waarden	121
5.2	Feitelijk oordeel of waardeoordeel?	123
5.3	Het opsporen van normen en waarden in betogen en debatten	128
5.4	Het maken van een afweging tussen normatieve standpunten aan de hand van het model van Toulmin	131
5.5	Verdieping: ethiek	133
	Samenvatting	136

6	Het opbouwen van een betoog met het model van Toulmin	139
6.1	Het opbouwen van een betoog	139
6.2	Claim en gegevens	140
6.3	Rechtvaardiging en ondersteuning	143
6.4	Modale term en voorbehoud	145
6.5	Verdieping: de afleidingsregel als rechtvaardiging	147
	Samenvatting	149
7	Tactieken bij het voeren van een discussie	151
7.1	Het voeren van een discussie	151
7.2	Verschuiven of ontduiken van de bewijslast	152
	7.2.1 Het verschuiven van de bewijslast	152
	7.2.2 Het ontduiken van de bewijslast	153
	7.2.3 Algemene kenmerken en hoe erop te reageren	156
7.3	Tactiek van de stroman	158
	7.3.1 Het verminken van een claim	158
	7.3.2 Iemand een fictieve claim in de schoenen schuiven	161
7.4	Ad ignorantiam	163
	Samenvatting	166
8	Wetenschapsfilosofische aannames bij het model van Toulmin	169
	Samenvatting	174
9	Uitwerking oefeningen	175
	Literatuur	183
	Register	185
	Over de auteurs	189

I nleiding

Sinds een aantal jaren is er in het hoger gezondheidsonderwijs een toenemende belangstelling voor zaken als kritisch denken en evidence-based handelen. In onze opvatting zijn beide zaken onlosmakelijk met elkaar verbonden. Sterker nog, volgens ons zijn kritisch denken en evidence-based handelen onder één noemer te brengen met de aloude slogan van de wetenschap ‘wie beweert moet bewijzen’. Dat houdt in dat elke gezondheidsclaim onderbouwd moet worden met gegevens. Deze gegevens moeten niet alleen zijn gestoeld op wetenschappelijke onderzoeksresultaten, maar moeten ook relevant zijn voor de claim. Daarbij moeten onderzoeksresultaten die de claim kunnen weerleggen worden betrokken bij de beoordeling van de claim.

Het is onze bedoeling studenten verpleegkunde en gezondheidsstudies en beroepsbeoefenaars uit deze sectoren handvatten aan te reiken om hun claims niet alleen goed te onderbouwen, maar ook effectief voor het voetlicht te brengen.

Er is in het boek gekozen voor een systematische werkwijze bij het vinden van bewijs voor een claim in de vorm van het model van Stephen E. Toulmin. Toulmin (1922) studeerde wis- en natuurkunde in Cambridge en promoveerde in de filosofie. Hij volgde filosofiecolleges in Cambridge bij Ludwig Wittgenstein en in Oxford bij Gilbert Ryle en John Austin. Hij doceerde onder andere in Leeds, Santa Cruz, Chicago en Evanston. Hij schreef onder meer de volgende boeken: *Reason in Ethics* (1950), *The Uses of Argument* (1952), *The Philosophy of Science* (1953), *Human Understanding* (1972), *The return to Cosmology* (1982), *Kosmopolis* (1990) en *Return to Reason* (2001).

In dit boek wordt het model van Toulmin aangereikt als instrument waarmee een bewijs kan worden opgesteld: er is een claim, die claim moet worden onderbouwd, de onderbouwing moet relevant zijn voor de claim, de onderbouwing moet controleerbaar zijn, en tot slot wordt de vraag gesteld of er tegenwerpingen zijn die de bewijsvoering ondergraven.

Het model van Toulmin is een bruikbare methode om studenten en beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg gereedschap te bieden waarmee ze de eigen opvattingen kunnen onderbouwen en de claims van anderen aan een kritische analyse kunnen onderwerpen. Het model is een argumentatiemodel – hoe kun je de ander overtuigen van jouw standpunt? – en een analysemodel – op grond waarvan is de claim van de ander acceptabel?

De keuze voor het model van Toulmin biedt ook didactische voordelen: het gebruiken van het model geeft structuur aan de werkwijze van de student en de beroepsbeoefenaar. De invulling is bovendien flexibel en kan worden aangepast aan de reeds verworven competenties van de gebruiker.

De student kan het model invullen met de kennis die hij of zij tot dan toe heeft verworven en zichzelf op deze wijze meer duidelijkheid verschaffen over het betreffende onderwerp. Voor de docent levert het een overzichtelijk schema op dat snel en doelmatig kan worden bekritiseerd. Tot slot biedt het model ook voordelen voor de ervaren beroepsbeoefenaar. Deze kan kiezen voor een specialistische invulling van het model die aansluit bij het doel dat hij of zij ermee heeft: het bekritisieren of onderbouwen van een claim.

Het boek heeft een stapsgewijze opbouw. Hoofdstukken 1 en 2 bieden een kennismaking met de basistheorie op het gebied van het argumenteren. De principes van het model van Toulmin worden geïntroduceerd in hoofdstuk 3. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op kritische vragen die je kunt stellen. Hoofdstuk 5 is gewijd aan discussies met normen en waarden als uitgangspunt. In hoofdstuk 6 wordt getoond hoe je zelf een betoog kunt opbouwen. In hoofdstuk 7 wordt een selectie getoond van tactieken die kunnen worden toegepast om discussies naar jouw hand te zetten. Ten slotte worden in hoofdstuk 8 negen regels geboden die van belang zijn bij kritisch redeneren.